

Winter 2021

Kleefkruid

*Instituut voor natuureducatie
en duurzaamheid.*

Contactblad IVN Raalte

Inhoudsopgave

Colofon	3
Voorwoord	4
Van de redactie.....	5
Met de zaag in de hand	6
De Wolf.....	8
Zoek de antwoorden.....	9
In gesprek met natuurfotograaf Nico van Gelder	10
Broedende vogels rondom het huis.....	16
Herfst.....	20
Vrijwilligersvacature: leskist ontwikkelen	21
Stageverslag	22
Natuurwandeling op de Holterberg.....	23
Vleermuizenexcursie 20 augustus 2021	24
Vrijwilligersvacature Kleefkruid.....	24
Paddenstoelenexcursie 24 oktober 2021	25
Watervogeltellingen januari 2021 t/m juni 2021.....	27
Gezocht: kinderen die houden van struinen.....	29
Wat bomen ons vertellen.....	30
Uitnodiging aan IVN om kennis te delen	32
Vlinders in de winter	34
Gezocht: Junior Rangers.....	35
Foto's Joop Smit.....	36
Bestuur en coördinatoren	39
Programma van IVN Raalte	40

*Mooie feestdagen
en een goed 2022*

Colofon

Kleefkruid

Kleefkruid is het contactblad voor leden en donateurs van IVN Raalte, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid. Kleefkruid verschijnt 3 maal per jaar.

Redactie:

Reni Sterkman
Marie-José van Beurden
Westdorplaan 16
8101 BE Raalte. tel. 353751
kleefkruid@outlook.com

Contacten adverteerders:

ivnraalte@gmail.com

Lay-out:

Jos Harink
De Spinde 37
8102 LA Raalte. tel. 362944
j.harink@gmail.com

Drukker:

Grafisch Centrum Salland
www.grafischcentrumsalland.com

Contributie

Leden: € 17,50; jonger dan 18 jaar of tweede lid binnen een gezin: € 7,--.
Contributie jeugdleden: € 7,--.
Donateurs: € 10,--.

Machtiging:

Het bestuur vraagt leden die IVN nog geen machtiging hebben gegeven voor het automatisch overmaken van de contributie, contact op te nemen met het secretariaat.
Bankrek: NL06 RABO 035 45 71 710

De meest actuele informatie staat op onze website:

www.ivn.nl/afdeling/ivn-raalte

Wil je Kleefkruid voortaan graag digitaal ontvangen?

Mail dan naar:

ivnraalte@gmail.com

Onder vermelding van:
naam, adres en mailadres.

Dan kunnen de gegevens genoteerd worden in de ledenadministratie.

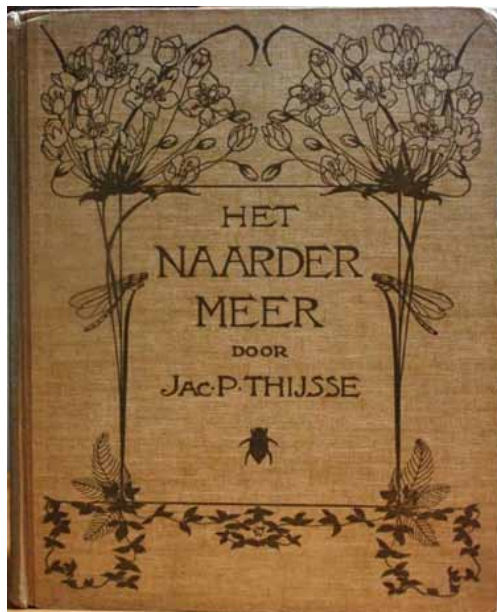
**Kopij voor
volgende kleefkruid**

**inleveren
vóór 1 maart 2022
bij M.J. van Beurden
kleefkruid@outlook.com**

Voorwoord

Het begin van natuureducatie.

In dit coronatijdperk vielen en vallen nog steeds veel van mijn sociale activiteiten weg. Dat levert wel extra tijd op om veel te lezen. Wellicht zullen velen van jullie dat ook ervaren. Met misschien als resultaat een mooie inzending voor de nieuwe rubriek "boekbespreking".

Ik heb nu een boek onder handen dat niet meer te verkrijgen is. Ook nauwelijks op marktplaats. Het hoort daarom niet thuis in die rubriek. Het is een zeer gewild deel uit de beroemde Verkade-albums van begin vorige eeuw, geschreven door de vermaarde Jac. P. Thijssen. Maar hier in het voorwoord kan ik het wel onder jullie aandacht brengen. Gezien de leeftijd van onze leden zal iedereen de beroemde Verkade-albums met de plakplaatjes wel kennen.

Ik kreeg het deel "Het Naardermeer" van Yvonne met de boodschap om deze aan Albert te overhandigen. Hij probeert namelijk de hele serie te verzamelen. Als hij het al in zijn bezit zou hebben, dan zou ik het mogen behouden. Helaas voor mij had Albert dit exemplaar

nog niet. Maar dat belette mij toch niet om het eerst zelf te lezen alvorens het aan Albert te overhandigen.

Waarom spreekt in het bijzonder dit deel mij zo aan? Omdat in dit boek niet alleen de natuur van het Naardermeer besproken wordt, maar ook de aankoop ervan. De aankoop van het Naardermeer staat voor mij als het begin van natuur-educatie. Die aankoop van het Naardermeer gebeurde door vrijwilligers, die zich inzetten om een uniek natuurgebied te behouden. (Het begin van de vereniging Natuur Monumenten.) En daarmee kom ik tot een vergelijk met onze vrijwilligers. Die zetten zich ook in om onze natuur ongewijzigd door te geven aan ons nageslacht. Althans dat denken we.

De natuur verandert echter steeds. Insecten, vogels, vissen, reptielen en amfibieën zijn tegenwoordig veel minder talrijk dan enkel decennia geleden. Maar omdat die verandering zich langzaam voltrekt merken we die nauwelijks op.

We lijden aan het shifting-baseline-syndroom; het verschijnsel dat we de wereld

waarin we opgroeien als ijkpunt nemen, terwijl die misschien heel anders is dan waarin onze ouders zijn opgegroeid. Zeker als ik de wereld die Jac. P. Thysse in zijn tijd beschrijft vergelijk met die van mijn tijd. Achtelooos merkt hij bijvoorbeeld op, dat de weides vol met orchideeën staan, zonder de moeite te nemen al de verschillende soorten op te noemen. Ze groeien er blijkbaar als onkruid. Al zal hij zelf dat woord nooit gebruiken. Het Naardermeer krioelde toen van soorten vogels, planten, vissen en insecten die er nu nog slechts sporadisch voorkomen. Maar laten we trots zijn op onze activiteiten waardoor toch nog veel ongerepte natuur nagelaten wordt aan ons nageslacht.

Jan Hendriks

Van de redactie

Fijn dat er weer zoveel mooie artikelen en foto's zijn ingezonden. Zoals traditioneel van Marco Tijs. Prachtig om zo maar 21 verschillende broedende vogels rondom je huis te hebben. En van Hein Kogelman, die al jarenlang iedere maand met een paar mensen de watervogels gaat tellen. Alle resultaten worden door hun bij Sovon gemeld, die erg blij kan zijn met zulke trouwe mensen.

Kleefkruid wordt opgefleurd door prachtige foto's van onze eigen natuurfotografen. En deze keer ook met foto's van Nico van Gelder, die door Meike Wittermans geïnterviewd werd voor ons blad. Hij geeft ook diverse tips om goede en mooie foto's te maken.

TOP, dat velen de moeite doen, om foto's en verhalen te delen in kleefkruid en verslag te doen van bijgewoonde activiteiten, een mooi boek dat gelezen is of de stage die ze gelopen hebben. Zo wordt het steeds weer een blad van iedereen vóór iedereen.

Veel leesplezier

*Kievitsbloem met rijp.
Nico van Gelder*

Met de zaag in de hand

knotten we alle bomen langs het weiland!

Op 6 november j.l. hebben we geknot bij de familie Klein Langeveldsloo aan de Hogeweg in Laag Zuthem.

Doordat er in het seizoen 2020-2021 geen knotwerkzaamheden zijn uitgevoerd, waren de takken ook flink gegroeid. Sommige waren zo dik, dat ze meer leken op kleine boomstammen dan op dikke takken. Het was dan ook poot aanspelen. Alles met de hand zagen is wel mooi. En lekker rustig; zowel voor de natuur, de boer als de knotters zelf. Oorbescherming is dan ook niet nodig.

De een zaagt en de ander sleept de takken. En wie het beste durft, klimt hoog in de boom. Net zoals onze stoere knotter, Herman Nijenkamp, hier op de foto.

Voor Herman is geen boom te hoog.

Van links naar rechts: Berthy, Mathieu, Frans, Alwin en Herman. Op de achter grond staat Jos in gesprek met de eigenaar. Dit is de helft van de aanwezige knotters.

Het is heerlijk om met een aantal samen buiten te werken. En erg gezellig om daarna koffie (of een borreltje) te drinken in de stal.

Er moeten heel wat takken gezaagd en verslept worden.

Hou je ook van de buitenlucht en gezelligheid?

Kom een keer mee en kijk of het ook iets voor jou is.

Mail of bel naar Jan Kerkdijk:

J_kerkdijk@hotmail.com

Tel: 06 22 132991

We kunnen nog wel wat knotters erbij gebruiken.

Jan Kerkdijk

**Nieuwsgierig naar onze
biologische boerderijwinkel?**

Struinpap • Modderpoel • Boerenpret puzzeltocht

Hondemotsweg 40 | 8101 NJ Raalte | 0572 39 16 74
info@overesch.nl | www.overesch.nl

De Wolf

Dierhouders maken zich zorgen vanwege doortrekkende wolven.

Daarom heeft de provincie Overijssel besloten om een wolven coördinator en twee wolven veldwerkers aan te stellen. Deze kunnen de dierhouders voorzien van kennis en advies. Tevens worden 12 vrijwilligers uit de hele provincie Overijssel opgeleid, om aan de hand van sporen de aanwezigheid van

wolven te kunnen vaststellen. Tevens kunnen er noodsets geleend worden van de gemeente (NMO). De reden waarom er zorgen zijn bij de dierhouders, is vanwege doortrekkende wolven, die schapen verwonden of zelfs doden.

Noodset, wat is dat?

Een noodset is een snel te realiseren afrastering voor als er een wolf is die langere tijd in een bepaald gebied blijft rondhangen. Een veilige elektrische afrastering voor het weren van wolven, die mobiel of verplaatsbaar moet zijn, bestaat in de basis uit een systeem van kunststof palen, kunststofdraad, lint en een krachtig schrikdraadapparaat. De afrastering moet de hoogte hebben van minimaal 1,20m en 5-7 draden hebben om een wolf te kunnen weren. Ook flitslichten schrikken de wolf af.

Veilige schapen

Wolven uit Noord-Duitsland, die op zoek zijn naar nieuw leefgebied, kunnen in Overijssel Nederland binnenkomen. Het gaat om dieren die op doortrek zijn naar een nieuw leefgebied, zoals grote natuurgebieden met voldoende rust en voldoende wild (wild zwijn, ree, edelhert).

Sprookjes en angst voor de wolf

De definitieve vestiging van de wolf naar Nederland wordt niet door iedereen met open armen ontvangen: veel mensen zijn bang voor het roofdier uit het sprookje Roodkapje. Wolven doden, op zoek naar een nieuw leefgebied, soms een schaap; maar hebben ze zich eenmaal ergens gevestigd, dan gaat de wolf over op bovengenoemd groot wild.

De wolf heeft in volksverhalen en in sprookjes al eeuwenlang de reputatie van het wilde bloeddorstige beest. "We hoeven niet bang

te zijn voor de wolf die zich nu in Nederland heeft gevestigd”, zegt Hugh Jansman, ecooloog bij Wageningen Research. De wolf is op zichzelf niet gevaarlijk. Vanuit onze maatschappij is er veel angst voor de wolf, maar kijkend naar de statistieken is er niet veel reden om bang te zijn. Zo gaan veel mensen volgens Jansman al op vakantie naar gebieden waar grote roofdieren voorkomen, bijvoorbeeld in Frankrijk. Een wolf mag in Nederland alleen worden doodgeschoten als het dier zich herhaaldelijk agressief gedraagt richting mensen of het vee continue aanvalt. Met DNA-onderzoek kan men o.a. zien wie een schaap gedood heeft, de wolf of een hond.

Reni Sterkman

Zoek de antwoorden

Zoek in dit kleefkruid de antwoorden op de volgende vragen.

1. Waaraan kun je zien dat een ei gepreedeerd is ?
2. Welke vogel wordt **vogel van het jaar 2022**?
3. Waarmee voedt een duif zijn jongen?
4. Hoeveel kg eikels kan een 40 jaar oude eikenboom in één jaar produceren:
 - a minder dan 50 kg
 - b tussen de 50 en 100 kg
 - c meer dan 100 kg
5. Op welke datum wordt de jaarlijkse winterwandeling gehouden?
6. Aan welke eisen moet een veilige elektrische afrastering voor het weren van wolven voldoen?

7. Welke ronde langs de nestkast-en vond Sem het leukst en waarom?
8. Waar worden vrijwilligers gezocht?
9. Welke broedvogel was het talrijkst rondom de boerderij van Marco?
10. Wat kun je het beste doen als in de winter een vlinder op zolder zit?
11. Wat is de beste manier om vogels en eekhoorntjes te fotograferen?
12. Hoe kun je de plaatjes van een paddenstoel bekijken, zonder hem te beschadigen?

Alle antwoorden gevonden?

Stuur je antwoord vóór 1 februari naar: kleefkruid@outlook.com en loot mee voor een leuke prijs.

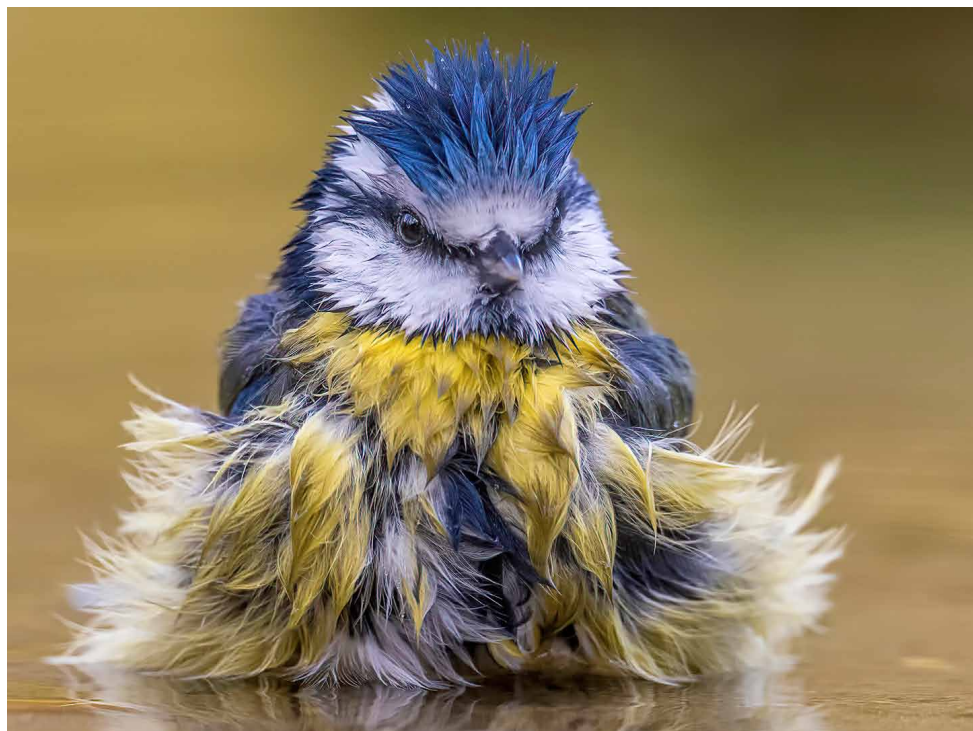
In gesprek met natuurfotograaf Nico van Gelder

In het landelijke Heeten praat ik met natuurfotograaf Nico van Gelder. Op zijn keukentafel liggen camera onderdelen, opladers en opengeslagen fotoboeken. Buiten in zijn tuin zie ik in de bomen de eekhoorns, vele kleine zangvogeltjes en ineens, langs het tuinpad, een hele snelle woelmuis. Nico zelf is gekleed in een groene outfit met stevige wandelschoenen, want hij gaat straks nog met bevriende fotografen naar het Speulderbos. Met de Olympus, zijn favoriete cameramerk.

Nico vertelt dat hij altijd geïnteresseerd is geweest in alles wat leeft. Zijn drukke carrière als arts, liet eerder geen tijd over voor zijn grote interesse: de natuurfotografie. Na zijn pensionering kreeg hij daarvoor gelukkig veel tijd! Dieren, planten en landschappen, Nico vindt het allemaal boeiend. Hij gaat graag naar het buitenland, op fotosafari, maar ook in ons eigen Nederland is er veel moois te beleven.

“Als je maar geduld hebt, wat langer op een bepaalde locatie blijft en de moeite neemt om eens echt om je heen te kijken. Mijn meest indrukwekkende fotoreis? De bruine beren in Finland. Geweldig imposante dieren.”

Als ik aan de muur een aantal vergrotingen zie van een badderende pimpelmees en een eekhoorn met een soort punkkapsel, vind ik die net zo knap. Gemaakt vlakbij zijn woning....

Amateur natuurfotografie is booming stelt hij:

“We gaan steeds meer naar buiten en dat is prima voor onze gezondheid. We hebben allemaal een smartphone op zak en leggen graag op foto vast waar we geweest zijn. Als we dat met heel veel tegelijk doen en naar dezelfde plekken, ontstaat er helaas een te grote druk op de natuur.”

Nico ziet dit met lede ogen aan.

“We gaan van de paden af om bij die ene paddenstoel te komen, we vertrappen daarbij van alles, kindergejengel overstemt vogelgezang en onze auto's produceren lawaai en vervuilende gassen.”

Wat goed is voor ons, is vaak niet goed voor de natuur. De mooie plekken zijn te bekend geworden en er komen teveel bezoekers op af. Nico heeft waargenomen hoe in een aantal jaren de hoeveelheid kievitsbloemen in een bepaald gebied sterk is afgenomen, omdat mensen dwars door het veld struinen en dan plat op hun buik proberen een foto te maken! Kwetsbare gebieden worden om die reden soms afgesloten voor publiek, juist in de tijd dat het erg mooi is om er te vertoeven.

“Iedereen mag juist van de natuur genieten. Als we het gedoseerd doen en rekening houden met flora en fauna, dan kan dat prima. Het gezin met kids of natuurfotografen, niemand heeft meer rechten dan een ander.”

Wij denken dat het buiten de paden veel mooier is, spannender. Nico vertelt dat dieren juist beter te benaderen zijn als je rustig ergens gaat zitten.

“Zelfs als je in je auto blijft zitten komen bijvoorbeeld vogels of eekhoortjes dichterbij! Als je maar stil bent, niet rookt of de hond hebt meegenomen....”

Hoe kunnen we duurzaam genieten en fotograferen, zonder de natuur geweld aan te doen?

Nico heeft adviezen voor ons:

- Allereerst vindt hij het belangrijk om respect te hebben voor al wat leeft: Dieren, planten, het bos, het water.....
- We zouden dat onze kinderen van jongs af aan moeten meegeven.
- Als we de natuur ingaan zijn we rustig, niet te opvallend gekleed, blijven we op de paden, nemen onze lege dozen weer mee en we gaan met een kleine groep naar een plek.
- De aangegeven route is meestal zo aangelegd, dat we zowel van het gebied kunnen genieten en dat kwetsbare stukken toch worden beschermd.

We denken vaak dat onze foto's voor Facebook of Instagram veel leuker zijn als we buiten de paden gaan struinen, of erger.... Hele planten of paddenstoelen meenemen naar huis! We verzinnen van alles voor het ideale plaatje: zaklampjes onder een paddenstoel houden, met een plantenspuitje een spinnenweb voorzien van dauwdruppels. Dat is acceptabel, zolang er niets wordt vernield. Als we paddenstoelen of planten uitgraven en op een andere plek gaan fotograferen (bijvoorbeeld op de keukentafel) dan gaat dat echt te ver.

Nico vervolgt:

“Verdiep je goed in je onderwerp. Als ons handelen schadelijke gevolgen heeft, beseffen we dat vaak niet, omdat we onvoldoende kennis der natuur hebben. We weten niet waar de reeën ‘s nachts en overdag verblijven, dus ook niet waar en wanneer we die heel goed kunnen observeren, zonder ze te verstoren. Door observatie doe je kennis op. Zo kom je steeds beter voorbereid op mooie fotolocaties terecht en verstoort je steeds minder. Waar je ook bent in de natuur en wat je er ook doet, betracht alstublieft eerbied.”

Nico geeft dat advies ook altijd mee als hij met een gezelschap gaat fotograferen. *“Er zijn boswachters die genoeg hebben van al die amateurfotografen.”*

Als echte natuurliefhebber kan je met een gids een route volgen en zo op bijzondere plekken komen. De gids laat de mooie fotolocaties zien, maar heeft ook een belangrijke beheertaak om de natuur te beschermen. Daarnaast zijn er vaste fotohutten te huur met speciaal glas, waar je foto's kan maken alsof het in de open lucht is. Het bezwaar van sommige fotografen is dan weer, dat op vaste routes en locaties alleen maar de geijkte plaatjes kunnen worden gemaakt die iedereen al heeft gemaakt. Nico vertoeft regelmatig in dergelijke hutten en al zit er wel eens een wat mindere dag tussen, hij raadt deze gecamoufleerde observatiehutten van harte aan.

Geduld hebben loont altijd bij natuurfotografie, maar je moet wel vroeg uit de veren voor het beste licht: **Het zogenaamde gouden uurtje is op twee momenten: een uur na zonsopgang en een uur voor zonsondergang.** Hier is het licht ideaal om sfeervolle foto's te maken. Dan heb je ook nog **het blauwe uurtje, dat is vlak na**

zonsondergang. Dan kan je dat hele diepe blauw van de lucht zo mooi op de foto zetten. Licht, of juist het ontbreken daarvan, is heel essentieel, maar het voornaamste in de foto is dat ene speciale onderwerp.

“Ik maak het liefst een foto met een prominent onderwerp en weinig troep oftewel: het onderwerp groot en scherp op de voorgrond, zonder zichtbare struiken of andere objecten er achter. Dan komt het thema echt goed naar voren en is de achtergrond mooi vervaagd.”

Uit ervaring weet ik dat het heel mooi klinkt, maar niet zo eenvoudig is. Nico fotografeert met professionele apparatuur. Hij bewerkt de foto's thuis in Photoshop. Alleen de goede foto's wel te verstaan, want een matige foto wordt door bewerking nooit beter.

Met onze smartphone kunnen we deze effecten voor een goede foto niet bereiken. De lens in de telefoon maakt bijna alles even scherp. Fijn voor de vakantie kiekjes, maar niet voor een verfijnd beeld van die zeldzame orchidee! Nico heeft tips voor ons hoe je toch natuurfoto's kan maken met je smartphone:

- Ga niet in het wilde weg afdrukken, bedenk eerst een compositie. Wat wordt het onderwerp, wat wordt de kleur van de achtergrond, wat wordt de hoogte waarop je de foto gaat nemen.
- Houd dan de telefoon zo dicht mogelijk bij je onderwerp, zodat dat scherp is. Zorg dat de achtergrond ver achter het onderwerp staat, dan wordt dat gedeelte van de foto mooi vervaagd.
- Vaak is een standpunt op ooghoogte mooier, dus ga tenminste door de knieën.
- De instellingen van de camera op je telefoon, verdienen ook enige studie. Soms zit er een macrostand op, maar die werkt niet zo goed als een echte camera. Als je foto's maken leuk vindt en je wilt het op een verantwoorde manier doen, is een echte camera een beter idee en gelukkig tegenwoordig betaalbaar.

Tot zover over natuurfoto's, die staan over het algemeen op zichzelf en behoeven geen tekst en uitleg, anders dan over de gebruikte camera, lens en instellingen. Een educatieve foto is anders, die ondersteunt juist een tekst met een bijpassend beeld. Mensen onthouden beelden beter dan tekst.

Nico vertelt:

“Een bekende ecooloog stuurde ooit een leerzame tekst in bij een bekend natuurfotoblad. Er zat een foto bij van een geweldig natuurmoment, dat de tekst prima ondersteunde. De redactie van het blad vond de foto niet scherp genoeg en plaatste die niet.... De tekst moest het maar doen. Helaas werkt dat niet zo goed. Want mensen lezen slecht. Leermoment gemist.”

Nico maakt niet specifiek foto's bij een bestaande tekst, maar wel natuurfoto's met een educatief element erin. Door observeren en fotograferen heeft hij veel geleerd over diergedrag en dat legt hij graag vast. “Vroeger fotografeerde ik een vogel op

een takje, nu probeer ik een specifieke houding of gedrag vast te leggen. Er moet altijd een zekere emotie in zitten. Fotografie is een poging om emotie over te brengen. Foto's van moderne architectuur kunnen wel mooi zijn, maar zijn vaak emotieloos. In een foto van het interieur van een kerk, met licht dat door de gebrandschilderde ramen valt, is er al meer emotie. De natuurfotograaf die dat niet weet vast te leggen in zijn foto's, heeft het niet goed gedaan." Hij vertelt over de torenvalk, die hij graag op de foto zet, inclusief het bijzondere poepgedrag van deze vogel....

We kunnen nog uren praten over natuurfotografie, maar Nico wordt verwacht in het Speulderbos. Door jarenlange houtkap staan alleen de onbruikbare, kromme, grillige stammen er nog: de dansende bomen. Ongetwijfeld worden het weer sfeervolle, sprekende foto's, vol emotie en liefde voor de natuur. Bedankt voor het gesprek Nico!

Wie meer wil zien van Nico van Gelder en andere natuurfotografen, kan kijken op de fotosites:

500px.com,
deeldenatuur.nl of
pbase.com.

Meike Wittermans

Broedende vogels rondom het huis

Net als de voorgaande jaren heb ik ook dit jaar weer de broedvogels gevolgd rondom de boerderij in Heeten waar ik woon. Dit doe ik voor het meetnet nestkaarten van Sovon Vogelonderzoek Nederland, waarvoor per broedgeval een nestkaart ingevuld wordt. Sovon gebruikt de gegevens van alle ingezonden nestkaarten voor analyse en interpretatie van landelijke broedresultaten. Ik bezoek de nesten één keer per week, waarbij het belang van de vogel altijd voorop staat.

Er hebben in 2021 twaalf soorten vogels rondom de boerderij gebroed. Zoals gebruikelijk was de ringmus weer veruit de meest talrijke broedvogel. De witte kwikstaart broedde onder de golfplaten van de schuur en deze nesten heb ik niet kunnen bekijken. Een paartje huismussen maakten een nest onder een scheefliggende dakpan hoog op het dak, waar ik niet bij kon, zodat dit nest ook niet gecontroleerd is. Uiteindelijk heb ik vijftig van de 53 gevonden nesten gegevens kunnen noteren.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de resultaten van dit jaar.

Tabel 1: Overzicht van de broedresultaten van tuinvogels in 2021. Het succespercentage is berekend volgens de methode van Sovon, waarbij een nest als succesvol wordt beschouwd als er minstens een jong uitvliegt.

Soort	Broedsels	Eieren	Per broedsel	Uitgevlogen	Percentage	Succes
Boerenzwaluw	2	9	4.5	9	100%	100%
Gaai	1	7	7.0	0	0%	0%
Holenduif	4	8	2.0	3	38%	50%
Houtduif	6	11	1.8	2	18%	17%
Huismus	1	6	6.0	3	50%	100%
Koolmees	7	42	6.0	21	50%	43%
Merel	8	26	3.3	10	38%	38%
Ringmus	17	94	5.5	58	62%	82%
Steenuil	1	4	4.0	2	50%	100%
Vink	1	3	3.0	3	100%	100%
Zanglijster	2	9	4.5	9	100%	100%
Totaal	50	210	4.2	111	53%	60%

Resultaten

Het aantal van 53 broedsels was een record. Helaas was het broedsucces in 2021 erg matig. Slechts iets meer dan de helft van de gelegde eieren heeft tot een uitgevlogen jonge vogel geleid. Voor de voorgaande jaren lag dit percentage meestal ruim boven de 60%. Ook het aantal succesvolle nesten (met minstens een uitgevlogen jong) was met 60% erg laag, in de voorgaande jaren lag dit percentage meestal rond de 80%. Met name de beide duivensoorten, maar ook de merels die dit jaar in grote aantallen op het erf broedden hadden slechte resultaten en hebben daarmee de gemiddeldes naar beneden gehaald.

Opvallend is het ontbreken van struikbroeders zoals zwartkop, heggenmus en

groenling. Alleen de vink heeft met een legsel nog een (succesvolle) poging gewaagd. Een mogelijke verklaring is de aantasting van de buxusstruiken rondom het huis door de buxusmot. De buxusstruiken waren altijd een geliefde plek om een nest te bouwen, maar door de buxusmot waren de struiken dit jaar minder dicht en daardoor mogelijk minder geschikt als broedplek.

In het najaar zijn de meeste buxusstruiken verwijderd, dus mogelijk moet ik het ook de komende jaren doen met lage aantallen struikbroeders.

Gaai

Voor het eerst vond ik een nest van een gaai, diep verstopt in een hulst. De laatste nestkaart voor een gaai die bij Sovon is binnengekomen dateert uit 2018, dus dit is best bijzonder! Op 24 april lagen er vier eieren in het nest en een week later waren dit er zeven. Gaaien leggen iedere dag een ei, dus het eerste ei zal op 20 of 21 april gelegd zijn. Helaas was het legsel niet succesvol, op 7 mei lagen er kapotte eieren rondom het nest met duidelijke sporen van predatie.

Op 21 mei ontdekte ik een nest van een houtduif met twee eieren dat gebouwd was boven op het gaaiennest. Helaas werd ook dit legsel gepredeerd; op 11 juni trof ik een leeg nest met kapotte eieren op de grond (zie figuur 1).

Figuur 1: Een duivenei. De naar binnen gevouwen randjes wijzen op predatie.

Merels

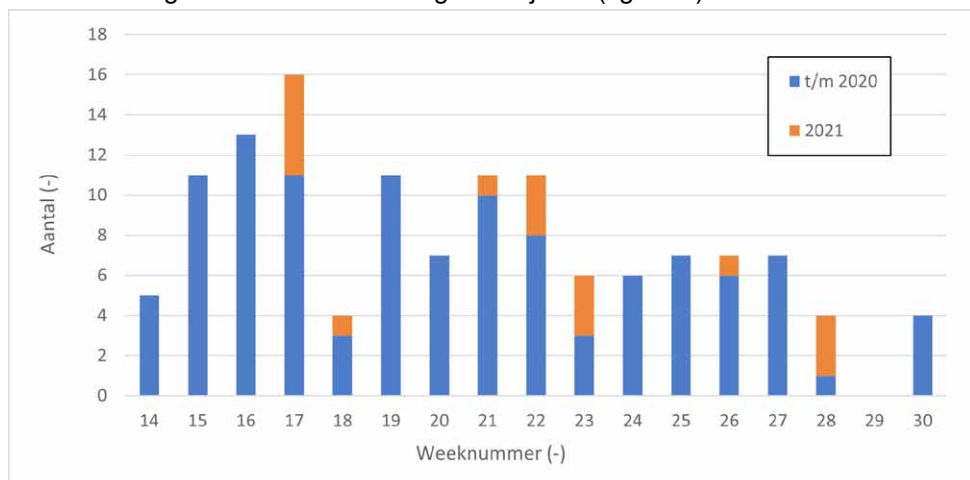
Dit jaar vond ik maar liefst acht broedsels van de merel. Helaas waren slechts drie van deze broedpogingen succesvol. In tegenstelling tot andere soorten koos de merel nog wel vaak voor een nest in de buxusstruiken.

De merel is de talrijkste broedvogel van Nederland. In de afgelopen twee eeuwen ontwikkelde de soort zich van schuwe bosvogel naar bekende tuinvogel. Tot de eeuwwisseling namen merels toe, maar vanaf 2016 verdween bijna 30% van de populatie. Waarschijnlijk deels als gevolg van het Usutu-virus, maar de precieze oorzaken zijn niet bekend. Deze plotselinge afname is voor Sovon reden om de merel beter te gaan onderzoeken en daarom roepen Vogelbescherming Nederland en Sovon 2022 uit tot het jaar van de merel.

Ringmus

Zoals altijd was de ringmus weer de meest algemene broedvogel op het erf. De ringmus broedt hier altijd in nestkasten, wat het volgen van de soort makkelijk maakt. De resultaten voor 2021 komen goed overeen met het gemiddelde van de vorige jaren. Wel opvallend was de late start van het broedseizoen. Gemiddeld

werd het eerste ei van de eerste legfels gelegd op 23 april. Dit is zo'n tien dagen later dan het gemiddelde uit de voorgaande jaren (figuur 2).

Figuur 2: De week waarin het eerste ei werd gelegd voor alle broedsels van de ringmus sinds 2013. In het oranje de broedsels uit 2021. Pas in de zeventiende week werden de eerste eieren gelegd, duidelijk later dan in andere jaren. Na een periode waarin de eieren worden uitgebroed en de jongen groot worden gebracht, volgen de tweede legfels. Voor 2021 was dit vanaf week 21, uiteraard ook later dan normaal.

Duiven

Maar liefst zes broedsels van de houtduif dit jaar. Op een uitzondering na, altijd met twee eieren. Net als de voorgaande jaren was het broedsucces uitzonderlijk laag; bij slechts één legsel zijn er jongen uitgevlogen. Bij alle andere nesten ging het legsel al in het ei-stadium verloren. Om uit te sluiten dat het slechte resultaat komt door mijn controles, controleer ik nesten van de houtduif na de eerste controle alleen vanaf een afstand. Ik zie dus wel een duif op het nest zitten, maar stoort deze niet en tel alleen het aantal eieren als er geen vogel op het nest zit. De broedduur van houtduiven is zestien of zeventien dagen. Doorgaans worden de eieren voldoende lang bebroed, maar komen de eieren toch niet uit. Een goede verklaring hiervoor heb ik nog niet kunnen vinden.

In de koude periode met veel sneeuw aan het begin van het jaar zat er regelmatig een kerkuil in de kerkuilkast die sinds een aantal jaar op het erf hangt. In maart liet de kerkuil zich niet meer zien en werd de kast 'gekraakt' door een paartje holenduiven, een nieuwe soort op het erf. De kerkuilkast is voorzien van een camera, zodat het broedpaar gevolgd kan worden zonder ze te storen. Waarschijnlijk hetzelfde broedpaartje heeft dit jaar maar liefst vier keer gebroed in de nestkast, iedere keer op twee eieren. Tijdens de eerste broedpoging zijn de eieren niet uitgekomen. De tweede poging was wel succesvol en toen zijn er twee jongen uitgevlogen. Ook bij de derde en de vierde poging zijn de eieren uitgekomen, maar alleen in het laatste geval vloog er een jong uit.

Duiven voeden hun jongen met 'duivenmelk', een melkachtige substantie uit de krop van de oudervogels. Hierdoor zijn duiven niet afhankelijk van de piek in het insectenaanbod, en hebben ze een lang broedseizoen. De holenduiven waren op 25 maart de eerste en op 12 juli de laatste vogels met het leggen van een ei. Op 27 augustus vloog het laatste duivenjong uit.

Figuur 3: Een jonge holenduif van ongeveer 17 dagen oud. Het andere jong zit in een andere hoek van de nestkast.

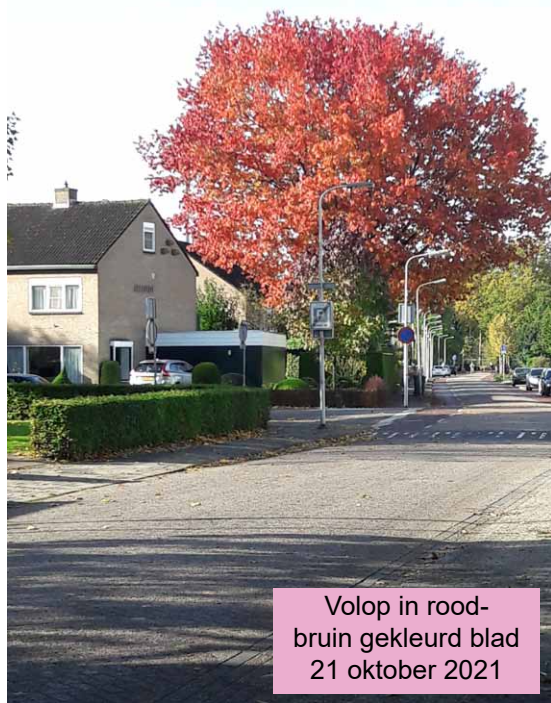
Marco Tijs

GRAFISCH
CENTRUM *Salland*

- ✓ Voor al uw ontwerp en drukwerk
- ✓ Printen / inbinden
- ✓ Posters, stickers, spandoeken en canvas
- ✓ Foto's, logo's of teksten op spiegels
- ✓ Borduren en bedrukken badstof
- ✓ Originele relatiegeschenken
- ✓ en nog veel meer.....

www.GrafischCentrumSalland.nl
Raalte, tel. 0572-381065

De eikenboom

Achter in onze tuin staat een mooie, grote eikenboom van zo'n 40 jaar oud. Hij toort hoog boven de daken uit. Af en toe moet er met een hoogwerker gesnoeid worden, om de juiste verhoudingen te behouden. Een boom, die als beschermwaardig is aangemerkt en waar we ieder seizoen plezier aan beleven.

In de winter is hij vooral mooi, als het vroeg donker is en de maan door de takken schijnt. Of als deze bedekt zijn met sneeuw; vaak maar aan één kant; ertegenaan gewaaid door de wind. Iedere lente verbazen we ons weer, hoe de kale boom verandert in een doorkijk, gevuld met kleine, gigantisch veel héél kleine groene blaadjes, verspreid over de grote,

lange takken. En hoe snel deze takken verdwijnen in een enorm dek van mooi gevormde, groene bladeren, die in de zomer voor heerlijke schaduw en koelte zorgen. En dan wordt het herfst.....Hij wil voor zijn nageslacht zorgen en gooit zo voor en na al wat eikels naar beneden. Het groen verandert in roodbruin. Wat een schitterende kleur! Vooral in het zonlicht. Daar kunnen we slechts korte tijd van genieten. Want als storm en regen zich over hem ontfermen, laat hij zijn macht gelden! In een paar weken tijd gooit hij al zijn eikels en bladeren naar beneden. De hoeveelheid eikels verschilt van jaar tot jaar. Dit jaar waren er wat minder, maar er waren jaren, dat de kleinkinderen de biologische boerderij konden voorzien van zo'n 120 kg eikels.

En oh ja , dat blad..... ERG??? Nee hoor. Geen leven zonder bomen! Tussen regen en wind door, zijn er altijd genoeg momenten, om heerlijk buiten bezig te zijn en de tuin en het trot-

toir bladvrij te maken. Vaak met hulp van kleinkinderen, buren of vrienden.

Op bepaalde beschutte plekken laten we een deel liggen, waar dieren hun voordeel mee kunnen doen.

En de buren? Die vegen gewoon mee. Daar hoeft gelukkig geen rijdende rechter aan te pas te komen.

Marie-José van Beurden

Vrijwilligersvacature: leskist ontwikkelen

aan de slag met een leskist over de landschapsbiografie

Heb je leuke ideeën over hoe kinderen geschiedenis, cultuur en natuur kunnen beleven? Woon je in de buurt van het Nationaal Park en heb je ongeveer een middag in de week beschikbaar. Dan zijn we misschien wel op zoek naar jou! Bekijk de vrijwilligersvacature voor het ontwikkelen van een leskist over de

landschapsbiografie van Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal.
<https://groenbezig.nl/aanbod/vrijwilligersvacature-aan-de-slag-met-een-leskist-over-de-landschapsbiografie>

Meld jouw werkgroep of initiatief aan. Laat zien wat ook jouw groep doet voor ons mooie, groene Overijssel! Introduceer je eigen organisatie, plaats eventuele vacatures, maak reclame voor je eigen cursussen voor vrijwilligers of deel je succesverhalen.

groenbezig.nl

Nannyke van As

Projectmedewerker Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal
 Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

Bereikbaar op maandag, dinsdag, woensdag, vrijdag T: 06-11689629

Stageverslag

Ik heb dit jaar een maatschappelijke stage gelopen bij de werkgroep steenuilen. Hier heb ik veel kennis op gedaan over steenuilen en hun gewoontes. Ik ben in totaal 5 keer meegeweest. In de 1ste en 2de ronde (deze moesten we op de fiets doen, net zoals de 3de ronde) hebben we gekeken of er uilen in de uilenkasten zaten. En als ze erin zaten dan gingen we kijken hoeveel eieren erin lagen. In deze 2 rondes is mij vooral veel verteld over hoeveel eieren er gemiddeld in lagen en hoever de uilen gemiddeld van hun geboorteplaats weg vlogen, dit zijn nog maar

2 voorbeelden van de vele informatie die ik heb gekregen. Ik vond het zelf erg interessant om mee te gaan met deze ronde en over de steenuilen en hun gewoontes te horen. In de 3de ronde zijn we langs kasten gegaan waar de vorige keer uilen in waren gezien. We gingen weer kijken in de kasten. Deze keer om te kijken hoeveel eieren er waren uitgekomen. Als de eieren waren uitgekomen gingen we kijken of de uilskuikens oud genoeg waren om

geringd te worden. Als ze oud genoeg waren, dan gingen we ze ringen. Dit mogen alleen mensen doen, die daarvoor een cursus hebben gevolgd en dat ook hebben gehaald. Als we ze geringd hadden gingen we ze wegen en de vleugels op meten om te kijken hoe oud ze waren. Ik vond deze ronde het leukst en interessant, want nu zag je de uilskuikens ook van echt dichtbij. In de 4de ronde zijn we langs de kasten gegaan, waarin was gebroed en hebben we deze kasten schoongemaakt. Doordat je de kasten schoonmaakt zie je alles wat ze hebben gegeten in die kast en wat ze voor een troep maken. Deze ronde vond ik minder leuk want je was alleen maar aan het opruimen. Ook was ik verbaasd dat de mensen waar de kasten hingen er zo enthousiast over waren.

Kort samengevat heb ik erg genoten van deze stage en heb ik

veel geleerd over de steenuilen en hun gewoontes. Ik vind de steenuilen een interessante vogelsoort en ik vind ze erg mooi.

Sem Ruiter

Natuurwandeling op de Holterberg

Wandelen is gezond! Dat weet bijna iedereen. Als je iedere dag een half uur wandelt, is dat goed voor je hart en bloedvaten, want het verlaagt je cholesterolgehalte en je bloeddruk. Ook wordt het risico op diabetes en Alzheimer verlaagd. En terwijl je ongemerkt calorieën verbrandt en aan je conditie werkt, is de kans op blessures erg

klein en draagt een wandeling ook nog bij aan een goed humeur door de aanwezigheid van endorfine en serotine. Deze neurotransmitters staan bekend als geluk moleculen of de feel-good chemicaliën. Bovendien kan een mooie wandeling je helpen om je hoofd leeg te maken. Als je elke dag een half uur wandelt ervaar je in de praktijk minder stress privé en op je werk. Zeker als je het in een mooie omgeving doet. En mooie omgeving is in Salland niet moeilijk te vinden. Als je de ogen de kost geeft, komt er onder je voeten ook nog heel veel moois voorbij. Dit is ook te zien op deze foto's, die Thea Pohlman maakte tijdens een mooie wandeling op de Holterberg.

Zij schrijft erbij: "Even alleen er op uit naar de Holterberg en je ziet zoveel meer.... Dat paddenstoeltje heet (na opzoeken) wellicht "heet zoentje" nooit eerder van gehoord. Ik had het niet kunnen bedenken."

Thea

Vleermuizenexcursie 20 augustus 2021

gids Mike Wallink

Wie al eens is mee geweest met een vleermuizenexcursie weet: rondom de vijvers van de Drostenkamp horen we ze altijd! Wie nooit is mee geweest zal zeggen..... horen?? Jazeker horen! Ja, alleen bij een excursie kun je vleermuizen horen! Daar gebruiken we dan een BAT-detector voor. Een bat-detector zet het voor het menselijk gehoor niet hoorbare geluid om in een voor ons hoorbaar geluid. De hoge loofbomen en het water trekken vanaf de schemering de vleermuizen aan. Ze gaan op jacht naar kleine insecten en mugjes. Veel mugjes. Elke nacht moeten ze wel 30-50% van hun lichaamsgewicht naar binnen werken om actief te blijven. (En wij zijn blij dat de muggen weg zijn..!)

Boven de vijver zien we hoe de **water-vleermuis** al vliendend water uit de vijver schept met zijn bek. Ook dit jaar weer! In de grote lichtbundel van de lantaarn van Mike probeert hij de vleermuis te “vangen”. Mike schijnt dan met zijn lamp in de richting, van waar het kenmerkende geluid van de watervleermuis komt. En was de vleermuis hem te snel af, dan hoefde je maar even te wachten en hij kwam terug. Verder hoorden we

de **rosse vleermuis** – maakt geluid met een “bliebje”, **de laatvlieger** klinkt door de BAT-detector als een “tapdanser”. Als we aan de westkant van de vijvers lopen horen we de **dwergvleermuis**. Een boeiende excursie, vooral ook omdat we de vleermuizen over het algemeen niet kunnen zien, en dus wel horen op deze manier! De aanwezige kinderen kunnen zelf met de detector “spelen” en proberen het geluid – wat op verschillende frequenties te horen is – te “vangen”. Het blijft interessant en volgende keer willen we nog meer weten. We bedanken Mike en na een dik uur ging iedereen tevreden naar huis.

Ine Kappert

Vrijwilligersvacature Kleefkruid

Vele handen maken licht werk.....

Daarom is de redactie van kleefkruid op zoek naar versterking.

Kun je een beetje met de computer overweg en vind je het leuk om een steentje bij te dragen aan dit mooie blad? Bel of mail dan voor meer informatie naar:

Tel.: 06 21634164

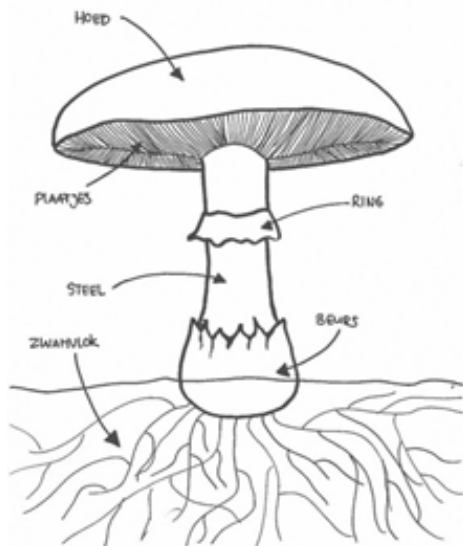
of

kleefkruid@outlook.com

Paddenstoelenexcursie 24 oktober 2021

gids André Houter

Een prachtige, zonnige zondag.

Herfst: tijd om op zoek te gaan naar paddenstoelen. Zodra het vochtig is komen de “herfstvruchten” tevoorschijn. Het vallen de herfstblad maakt het ons daarom soms wat lastig om ze te vinden. Met een grote groep, waaronder kinderen, gaan we op pad. Meestal gaat de route daar waar de kinderen lopen: zij zijn inmiddels voorzien van spiegeltjes en speuren overal naar paddenstoelen.

Ze gaan graag voor de groep uit en roepen als ze iets gevonden hebben. We lopen aan de westkant van de Zuthemerweg, in de buurt van de Colckhof / Den Alerdinck.

Even met een spiegeltje kijken hoe die plaatjes eruit zien

André weet altijd veel te vertellen over wat er gevonden wordt. Veel verschillende werden gevonden: Als eerste was dat het **eekhoortjesbrood**, **aardappelbovisten**, **de paarse fopzwam**, **braakrussula**, - wie bedenkt zulke namen?

Bij de **melkzwam** maakt André een kerfje in de hoed....en ja deze geeft melkachtig sap af! Eetbaar of niet ...de gids mag ze af en toe uit de grond tillen om er iets meer over te vertellen of goed naar de onderkant van de hoed te laten kijken. En als de hoed zorgvuldig wordt teruggelegd kan deze zijn sporen toch nog afgeven. Het **schaapje** was zo'n paddenstoel. De hoed is trechtervormig en heeft een diameter van 10-30 cm. Een jonge hoed is voorzien van een ingerolde rand. De lamellen zijn broos, aflopend, bleek en de kleur is oker tot crème. Op de terugweg naar het startpunt vinden we een beukentak die vol zit met de doorschijnende en glanzende **porseleinzwammen**. Wat een pracht. André vertelt ons dat paddenstoelen er niet alleen voor het mooie zijn, ze zijn de opruimers in het bos, ze verteren hout en bladeren of hebben een samenwerking met bomen. Hij raakt niet uitgepraat over zijn grote hobby, en wij mogen ieder jaar weer meegenieten van zijn kennis, die hij graag deelt. Het was een leuke wandeling bij prachtig weer! Met een dank je wel aan André sluiten we af.

Het schaapje

Op het eindpunt was er voor iedere deelnemer warme chocolademelk en een eierkoek met smarties, als was het een rood met witte stippen-paddenstoel. Het werd erg gewaardeerd en op deze manier konden we nog even met deelnemers napraten.

Ine Kappert

Watervogeltellingen januari 2021 t/m juni 2021

17 Januari

Tijdens de midwintertelling hebben we 27 verschillende watervogels gezien en gehoord.

Er was een zwarte zwaan bij. Deze escape komt van origine voor in Australië. Verder telden we 300 kieviten en 3 dodaars. Maar ook een waterral die schreeuwde en zelfs een ijsvogel op de Vloedgraven, die met ons meevloog. Wel steeds minder wintertaling op de plassen.

14 februari

De dodaarzen zijn nog op de plas en bij Dhr. Brewer zien we een roerdomp op doortrek en ook al een ooievaar bij het kunstnest.

Al met al was de telling behoorlijk succesvol omdat sommige plassen gedeeltelijk en zelfs helemaal dicht gevoren waren. Ook had de week hiervoor veel stuif-sneeuw gebracht.

14 maart

De dodaarzen waren er nog steeds; aan het roepen zelfs!

En er waren nu 2 ooievaarders op het kunstnest, 33 smienten aanwezig en een behoorlijk aantal wilde eenden. 38 kuifeenden, 133 kieviten, 106 scholeksters en naar schatting 500 kokmeeuwen.

Ook hoorden we nog een raaf roepen in een bosje verderop en de buizerd was ook al in stemming.

18 april

Nog steeds dodaarzen, waaronder één broedgeval zou ik zeggen; maar ik heb geen pullen gezien. Wel 20 futen, waaronder 8 jonge vogels. Verder waren aanwezig: wintertaling, wilde eend, kuifeend en slobbeend. En er waren nog steeds 34 scholeksters. Het kon niet zo zijn, dat er alleen maar mannetjes waren die we telden. Maar de vrouwtjes zaten op de eieren natuurlijk.

De buizerd was op de vaste plaats het nest aan het optutten en eventuele reparaties aan het verrichten. Ik denk dat er binnen enkele dagen eieren werden gelegd.

De boerenzwaluwen vlogen al

weer rond boven het water waar de meeste insecten te vinden zijn.

15 mei

Geen dodaarzen meer te horen of te zien tijdens de telling; maar het is natuurlijk een moment opname van 10 a 20 minuten.

De ooievaar bij Jan Brewer heeft dit jaar 3 pullen en van de grauwe gans zijn al hele schoolklassen : 140 in totaal, bijna allemaal pullen.

Van de scholeksters tellen we er nog maar 26. Het is niet te hopen dat daarvan de nesten met maaïen zijn verdwenen.

De oeverzwaluw aantallen zijn deze maand het grootst: 14 stuks, allemaal oudere vogels .

Verder kwamen we langs de waterkant 1 koekoek tegen, 8 kleine karekieten, 6 rietgorzen, 4 grasmussen, 1 witte kwikstaart, 1 buizerd, 10 boerenzwaluwen, 3 roodborsttapuiten en er huppelden 3 reeën voor ons langs.

13 juni

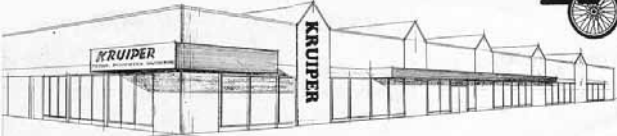
Aalscholvers hebben al uitge-vlogen jongen en veel andere watervogels ook; zoals 13 bij de fuut en 5 ooievaars, die langdurig bij hun ouders op het nest blijven. Ook schreeuwde er een waterral in het riet.

Op de Krieghuusbelten was het hoogseizoen in volle hevigheid aan de gang met zwemmers, vissers, bootjes en vele recreanten.

Dit is het resultaat van de tellingen van dit eerste half jaar. Alle aantallen zijn doorgegeven aan SOVON Nederland

Hein Kogelman,
Coördinator watervogeltellingen

2500 m² fiets- bromfiets- en tuinplezier !

KRUIPER
Fietsen
Bromfietsen
Tuinmachines
Tel. 362800
Aakstraat 15
Raalte

Gezocht: kinderen die houden van struinen

in de natuur

Speciaal voor kinderen tussen 8 en 12 jaar die rondom Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal wonen is er een JeugdNatuurClub. De clubleden zijn allemaal graag buiten en gek op planten en dieren.

Struinen in de natuur

JeugdNatuurClub Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal komt van september tot en met juni één keer per maand op woensdagmiddag samen. De kinderen gaan op pad in de natuur van het Nationaal Park. In de activiteiten staat het beleven van de natuur centraal. De kinderen leren respectvol om te gaan met alles wat leeft en doen onvergetelijke ervaringen op. Denk aan op pad met de boswachter, speuren naar sporen en op bezoek bij de schaapskooi.

Als kinderen buiten spelen in de natuur en erover leren, ontwikkelen ze liefde voor de natuur. Dat is waar de organisaties achter de JeugdNatuurClub voor staan. De JeugdNatuurClub is een initiatief vanuit Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal. De activiteiten worden gezamenlijk ingevuld door IVN-afdeling Hellendoorn-Nijverdal, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Sterrenwacht Hellendoorn en Natuurmuseum Holterberg. Het gehele jaarprogramma met data en activiteiten staat op de website van het Nationaal Park.

Voor meer informatie zie:

- JeugdNatuurClub de Sallandse Heuvelrug <https://www.sallandseheuvelrug.nl/over-het-gebied/natuureducatie/jeugdnatuurclub/>
- Jaarprogramma JeugdNatuurClub <https://www.sallandseheuvelrug.nl/over-het-gebied/natuureducatie/jeugdnatuurclub/programma-jeugdnatuurclub/>

Een geschiedenis van de wereld geschreven in jaarringen

Wat als de verhalen van bomen en mensen nauwer met elkaar verwant zijn dan we denken?

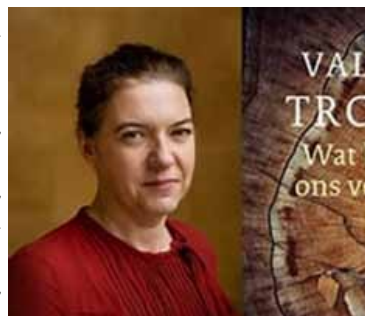
Winnaar Jan Wolkers Prijs 2020

Als je wilt weten hoe oud een boom is, moet je zijn ringen tellen. Maar die jaarringen kunnen je veel meer vertellen dan dat. Dendrochronologie, de wetenschappelijke studie van jaarringen, levert een niet te onderschatten bijdrage aan ons begrip van de klimaatgeschiedenis van de aarde, de invloed ervan op de menselijke beschavingen in de afgelopen tweeduizend jaar en de complexe interactie tussen mens en natuur.

In dit meeslepende boek neemt topwetenschapper Valerie Trouet je mee op een reis rond de aarde, van haar lab in

Arizona tot afgelegen dorpen in Afrika en radioactieve bossen in Rusland. Aan de hand van verrassende verhalen - zoals hoe zonnevlekken piraten beïnvloeden, het geheim achter het imperium van Dzjengis Khan, het verband tussen de Egyptische farao's en vulkanen, ja zelfs de rol van olijven in de val van het Romeinse Rijk - laat ze zien hoe de studie van bomen ons ontzettend veel kan leren over de mens, zijn geschiedenis en zijn toekomst.

'Ik ben een dendroklimatoloog. Aan de hand van jaarringen bestudeer ik het klimaat uit het verleden en de invloed ervan op ecosystemen en samenlevingen. In dit boek wil ik ook de verhalen van mijn collega-dendrochronologen meenemen en tonen hoe de dendrochronologie zich vanuit haar nederige begin heeft ontwikkeld tot een van de belangrijkste instrumenten om de complexe interacties tussen bossen, mensen en het klimaat te bestuderen. De rode draad in dit boek is de geschiedenis van houtgebruik en ontbossing, die dendrochronologen in staat heeft gesteld het

verleden te bestuderen en een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid van onze planeet in de toekomst.

De reis verloopt via allerlei omwegen en zit vol verrassingen. Ik spreek over houtcellen die kleiner zijn dan de diameter van een mensenhaar en over straalstromen die op dezelfde hoogte als vliegtuigen over het hele noordelijk halfrond razen. Ik verbind die twee met elkaar door middel van verhalen over piraten, marsmannetjes, samoeraikrijgers en Dzjengis Khan. Kortom: ik vertel jaarringverhalen die mij fascineren. Waarom? Omdat ik denk dat er behoefte aan is in het huidige klimaat van wantrouwen en onverschilligheid jegens wetenschappelijke ontwikkelingen. Ik hoop dat u in het beste geval een kleine tinteling van opwinding voelt, wanneer u iets nieuws opsteekt uit dit boek. Het is dezelfde tinteling die ons wetenschappers prikkelt om door te gaan met ons werk.'

Dit boek kocht ik omdat bomen mij interesseren. Ze zijn vaak ouder dan ikzelf ben, geven kleur aan hun omgeving, vangen stof op en wat zou het straatbeeld zijn zonder bomen.... Nog daargelaten hoe warm/heet zou het zijn zonder bomen.

Het boek doet je aanvankelijk vermoeden dat het zware kost is, maar het is heel prettig en makkelijk te lezen. Er staan bijzondere wetenswaardigheden in en die maken je weer nieuwsgierig naar de tocht, die de wetenschappers ondernemen in het volgende hoofdstuk.

In de laatste alinea schrijft ze, dat de door de mens veroorzaakte klimaatverandering de belangrijkste vijand is die we moeten verslaan om het welzijn van de mens te garanderen.

“Door de jaarringen is bekend hoe klimaatveranderingen vroegere samenlevingen hebben beïnvloed. De verhalen die de jaarringen ons vertellen – fluisterend en schreeuwend-- kunnen ons ook inspireren inventieve manieren te bedenken om de ernstige gevolgen ervan te verzachten en te beïnvloeden.”

Achterin het boek staat – heel verrassend – een playlist met titels als: “Once upon a time in de West”, “Afrika”, “Wind of Change”. Deze titels gebruikte Valerie soms ook als aanhef boven een hoofdstuk.

Het boek is in deze tijd heel actueel: het klimaat gaat ons allemaal aan. Hopelijk komen de regeringsleiders in Glasgow tot goede afspraken!

Ine Kappert

Uitnodiging aan IVN om kennis te delen

met de politiek.

Omdat politici vaak beslissingen moeten nemen, die linksom of rechtsom ook met de natuur te maken hebben, stelt Ton de Haan (van Groen Links) voor, om de expertise van IVN-Raalte in te zetten, om de vóór- en nadelen samen te bekijken, voordat er besluiten vallen. Hij zegt: *"Wij weten vaak veel te weinig, waardoor er beslissingen vallen, die men achteraf niet had gewild."*

Bovendien creëer je op deze manier een win-win situatie:

- Politici kunnen deskundig advies vragen en daardoor het belang van natuur en milieu nog beter laten meetellen.
- Het IVN krijgt meer bekendheid, doordat IVN-ers zich nog breder kunnen gaan inzetten voor de natuur en het daarvan afhankelijke milieu.

Omdat zij nog veel te weinig weten nodigt Groen Links IVN-ers uit om hun te informeren en bij te praten. Maakt niet uit welke politieke kleur je hebt.

Iedereen die dit ook een goed idee vindt en er graag gehoor aan wil geven, kan contact opnemen met Ton de Haan voor nadere informatie: tdehaan@daxis.nl. Zie hieronder wat Ton schreef:

De stem van de Natuur.

19 november 2021

Leden van het IVN zijn mensen die begaan zijn met de natuur. In werkgroepen worden activiteiten opgezet voor inventarisatie, onderhoud en kennisuitbreiding. Men buigt zich over de leefgebieden en de overlevingsstrategieën van planten en dieren. Door de monitoring krijgt men inzicht in de kansen en bedreigingen van de natuur.

Bedreigingen zijn er volop, soms doordat de natuur uit haar evenwicht is of anderszins door menselijk toedoen. Ook wordt er gekeken en gezocht of terugkeer van verloren planten en dieren interessant en haalbaar is. De weg terug naar oude landschapsstructuren is ook zo'n belangrijk thema binnen het verbeteren van de biodiversiteit. De kennis binnen het IVN wordt steeds belangrijker als we in Nederland nog natuur willen behouden.

We raken er niet aan gewend dat ineens een bedrijventerrein, groter moet worden. Een nieuwe woonwijk of een zonnepark..... allemaal slokken deze initiatieven grond op en moet de natuur inleveren. In de buitengebieden moeten, om economische redenen, bedrijven ineens heel groot worden. Het gevolg is dat de infrastructuur ook moet worden aangepast. De natuur levert wederom in!

Een deel van de natuur dat gebruikt wordt is, omdat de bevolking groeit en de consumptie al-maar toeneemt. Maar soms wordt de natuur wel heel gemakkelijk opgeofferd. Te vaak hoor je de politieke opvatting dat het “haalbaar en betaalbaar moet zijn”. Maar vergeten wordt dat de natuur een prijskaartje heeft: er is nog niemand opgestaan, die dat heeft berekend. In de ogen van de natuurkenners zijn het pijnlijke keuzes.

In de politiek ontbreekt het vaak aan kennis op het gebied van natuurwaarden en wat die voor ons als mens betekenen. Daardoor worden ook wel eens keuzes gemaakt die men achteraf niet had gewild. De natuur kan alleen maar een stem krijgen door mensen die de waarde kennen van natuur. Wij mensen kunnen niet zonder natuur; andersom is het géén probleem! De IVN zou meer kennis met de politiek moeten delen. Daarom doet de politiek de oproep: Denk en praat eens vaker mee met de politiek.

Daarom nodigen wij jullie uit om ons te informeren en bij te praten om de natuur meer stem te geven die het nu niet heeft. Kom eens meepraten of inspireer ons, wij weten nog veel te weinig. Uw politieke kleur is niet belangrijk. Doe het en neem contact op voor meer informatie.

Ton de Haan
tdehaan@daxis.nl

Arjan Schepers Vaste Planten

kwekerij van bijzondere vaste planten

Hakkershoekweg 9 Mariënheem
info@arjanschepers.nl

tel 06-41271997
www.arjanschepers.nl

Vlinders in de winter

Kleine vos

Wist U dat:

- De meeste vlinders overwinteren als ei, rups of pop ?
- Sommige vlinders een winterslaap houden?
- Dat de kleine vos en de dagpauwoog dan vaak een plekje op zolder zoeken?
- En dat de citroenvlinder en de gehakkelde aurelia weggroepen in takkenhopen of coniferen?

Hoe kunnen ze overleven ?

- Ze halen vocht uit hun lichaam
- Zetten de spijsvertering op een laag niveau
- Maken antivries aan
- Kunnen zo 20 ° vorst overleven

Wat te doen als het warmer wordt in huis?

- Pak de vlinder tussen wijs- en middelvinger
- Zet hem op een koele plek b.v. in een schuurtje

Waarom is kou geen probleem en warmte wel?

- De vlinder ontwaakt dan uit zijn winterslaap
- Verbruikt daardoor veel energie
- En sterft aan uitputting

Citraenvlinder

Bron: de vlinderstichting

Marie-José van Beurden

Gezocht: Junior Rangers

voor de Overijsselse Nationaal Parken

Ben je tussen de 12 en 18 jaar oud, houd je van de natuur, buiten zijn en je handen uit de mouwen steken? Dan heb je het in je om een goede Junior Ranger te worden. In Overijssel zijn er twee Junior Ranger groepen actief: de groep in Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal en in de kop van Overijssel vind je de Junior Rangers van Nationaal Park Weerribben-Wieden. Zo kunnen jongeren met elkaar op pad in een natuurgebied waar ze dichtbij wonen.

Beleven, leren en ontdekken

Met een vaste groep jongeren kom je eenmaal per maand samen. Je gaat op pad met experts om te leren hoe je natuur moet beheren en onderhouden en daarbij kom je soms op plekken waar alleen boswachters komen. Het is een afwisselend programma waarin je veel leert over de planten, dieren en de prachtige omgeving van het Nationaal Park. Je steekt je handen flink uit de mouwen, je leert iets over de natuur en ondertussen is het erg gezellig samen. De Junior Rangers gaan bijvoorbeeld sporen zoeken, soorten inventariseren, vogels ringen, eetbare planten zoeken en opeten, maar bijvoorbeeld ook bushcraften. Aan het einde van het seizoen is het feest, dan sluit je het seizoen af met een tweedaags kamp midden in de natuur. Afgelopen juni zijn de groepen Junior Rangers samen in Weerribben-Wieden op kamp geweest, een mooie afsluiting van het jaar.

Foto: Junior Rangers van Nationaal Park Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal

Praktische informatie

De jongeren komen in een seizoen tien keer samen en het wordt afgesloten met een zomerkamp. De activiteiten worden gecoördineerd door vaste begeleiders. De kosten zijn €50,00 per deelnemer per jaar.

Voor meer informatie zie:

- Junior Rangers Sallandse Heuvelrug & Twents Reggedal

<https://www.sallandseheuvelrug.nl/over-het-gebied/natuureducatie/junior-rangers/>

Lijkt het je leuk om Junior Ranger te worden? Stuur dan een e-mail naar: juniorrangers@ivn.nl

Foto's Joop Smit

Bijgaande foto's zijn in februari van dit jaar gemaakt.

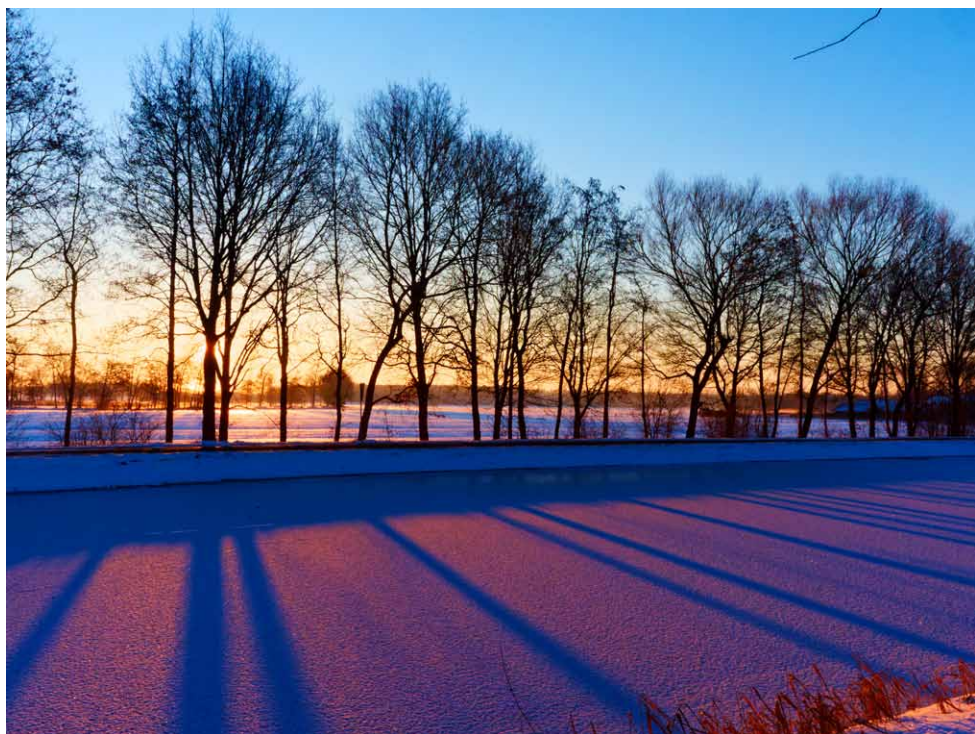
Bij het kanaal richting Heeten net buiten Raalte liep ik met mijn camera bij zonsopgang. Wat later op de dag zat er verderop bij een wak een ijsvogel, die in deze barre winterse omstandigheden het erg moeilijk heeft om nog wat voedsel te vinden. De foto laat zien dat het haar (vrouwkje, want rode ondersnavel) toch lukt om wat te eten te vinden. In afgelopen winter hebben heel veel ijsvogels het loodje gelegd. Tenslotte nog een foto van een winters landschap in het Boetelerveld.

Nog 2 foto's van reeën in het Boetelerveld, gemaakt op 11 februari 2021.
"Ik kon deze foto's maken door mij verdeckt op te stellen, terwijl verderop enkele wandelaars onbedoeld de reeën in mijn richting stuurden."

© Joop Smit

Bestuur en coördinatoren

Bestuur

Voorzitter:

Jan Hendriks
Drostenkamp 30
8101 BZ Raalte
Tel. 0572 - 354381
hendriks1949@kpnmail.nl

Secretaris:

Eduard Veldkamp
tentje13@gmail.com
06 - 15135706

Penningmeester:

André Houter
a.houter@kpnmail.nl
06 - 43133834

Ledenadministratie:

Grady Uyt de boogaard
ledenadm-ivnraalte@
outlook.com
06 - 40231576

Algemeen lid:

Gerda Lennips
gerdaenraymond@gmail.com
0572 - 391821

Coördinatoren van de werkgroepen

Steenuilen:

Gerard Alferink
Tel. 0572-381767
alferink1948@gmail.com

Roofvogels:

Martijn Wijnberg
Tel. 06-29113940
martijn_wijnberg@hotmail.com

Nestkasten:

Albert Hut
Tel. 0572-360400
utah61@home.nl

Weidevogels:

Sent Regeling
sent.regeling@gmail.com

Vogelzang:

Louis Slurink
louisslurink746@gmail.com

Wilgenknotten:

Jos Tutert
Tel. 0572-357907
jamtutert@gmail.com

Jan Kerkdijk
Tel. 06-22132991
j_kerkdijk@hotmail.com

Hoogstamfruit:

Marit Maas
Tel. 06-10134104
marit.maas@maasenergysys-
tems.nl

Watervogels:

Hein Kogelman
Tel. 0572-354750
heinkogelman@hotmail.com

Kerkuilen:

Jan Legebeke
Tel. 0572 - 357782
legebekenieuwburg@
gmail.com

Wilde planten en kruiden:

Jan Hendriks
Tel. 0572 - 354381
hendriks1949@kpnmail.nl

Gierzwaluwen:

Jan van Dam
Tel. 0572-360336
jan.vand19@gmail.com

Natuurlijke omgeving: vacant

Consul Paddenstoelen

André Houter
a.houter@kpnmail.nl

Werkgroep Educatie:

- informatie stand
- kleeftkruid
- website
- excursies voor volwas-
senen
- gezinsexcursies
- lezingen en cursussen

Reni Sterkman,
Marie-José van Beurden en
Ine Kappert
Tel. 0572 - 357345
inekappert@daxis.nl

Oproep aan alle leden!!!

Om onze ledenadministratie actueel te houden, verzoekt het bestuur ieder lid om een adreswijziging, een nieuw emailadres en een nieuw telefoonnummer zo spoedig mogelijk door te geven.

Deze wijzigingen kunnen doorgegeven worden aan:
ivnraalte@gmail.com

Programma van IVN Raalte

Hierbij de activiteiten van IVN Raalte in januari / februari. Indien deze niet door kunnen gaan i.v.m. de coronamaatregelen, laten we dit via een nieuwsbrief weten! De nationale vogeltelling kan in ieder geval doorgaan...

Zondag 9 januari 2022

Winterwandeling Luttenberg

IVN Raalte en het Landbouwmuseum de Laarman organiseren wederom de traditionele winterwandeling op 9 januari in Luttenberg. Er worden wandelingen uitgezet van ongeveer 5, 12, en 18 km. en deze voeren u naar de mooiste plekjes in Luttenberg. Als u terugkomt staat er een heerlijke dampende kop erwtensoep voor u klaar (tegen betaling). Lekker uitwaaien na de feestdagen.

Start Landbouwmuseum de Laarman, Butzelaarstraat 60, 8105 AR Luttenberg

Vertrektijd tussen 9.00 uur en 12.00 uur

Kosten € 3.00 per persoon, kinderen tot 12 jaar gratis

Honden zijn niet toegestaan

28 - 29 en 30 januari 2022

De nationale tuin vogeltelling 2022

Telt u dit jaar ok (weer) mee? Het kan in uw eigen tuin of balkon, vanachter het raam! Leuk om mee te doen met uw (klein) kinderen.

Voor meer informatie zie www.tuintelling.nl

17 februari 2022

Lezing van Heg en Landschap

De **Stichting Heg & Landschap** wil meer en beter onderhouden, mooiere heggen en heggenlandschappen in Nederland. Ze willen heggen weer een plek op het platteland geven: een duurzame plek voor heggen, die belangrijke rollen vervullen. Heggen als ecologische verbindingsstroken. Heggen voor identiteit van streken met kleinschalige, besloten landschappen. Heggen als groene monumenten die verhalen over heggenleiers, landweren, kerkenpaden en omhaagde boomgaarden. Heggen die wandelaars en fietsers langs hun pad geleiden en niet te vergeten heggen die schapen en koeien in de wei houden.

Dit is een kleine opsomming van waar de stichting Heg en Landschap voor staat. Een interessante lezing die je niet wil missen!

Wanneer donderdag 17 februari 2022 om 19.30 uur

Waar Annahuis, de Plas 8 in Raalte

Kosten € 4,- inclusief koffie en thee

IVN Raalte leden en donateurs gratis